

Назар МАРЧИШИН

кандидат економічних, докторант, Західноукраїнський національний університет,
Тернопіль, Україна, nazarmarchyshyn84@gmail.com
ORCID ID: 0000-0003-1680-6300

ОБЛІКОВА ТА КОРПОРАТИВНА ЕТИКА В КОНТЕКСТІ ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ РЕСУРСІВ ДЛЯ БІЗНЕСУ

Вступ. У сучасному бізнес-середовищі, що характеризується високою динамічністю, цифровізацією процесів і глобальною конкуренцією, питання етики набувають особливого значення. Етичні норми дедалі частіше розглядають не лише як моральні орієнтири, а як фундаментальний компонент системи корпоративного управління, який безпосередньо впливає на якість облікової інформації, довіру до бізнесу й ефективність ухвалення управлінських рішень. Формування та використання інформаційних ресурсів підприємства вимагає забезпечення прозорості, достовірності та відповідальності – характеристик, що безпосередньо пов'язані з рівнем облікової та корпоративної етики.

Умови інформаційної асиметрії, зростання ролі нематеріальних активів і швидкий розвиток цифрових технологій створюють нові виклики для системи обліку. Від того, наскільки етично побудовані внутрішні інформаційні процеси, залежить здатність бізнесу підтримувати стійку репутацію, формувати довіру інвесторів і зберігати конкурентоспроможність. Водночас саме корпоративна етика виступає регулятором поведінки суб'єктів обліку, визначаючи межі допустимого впливу на дані, які використовують у процесах контролю, аналізу та звітності. У контексті формування інформаційних ресурсів підприємства важливо не лише дотримуватися законодавчих норм, а й вибудовувати внутрішню культуру етичної відповідальності, яка забезпечує баланс між технологічною ефективністю, прозорістю даних та соціальною відповідальністю бізнесу. Саме інтеграція етичних принципів у систему цифрового обліку створює основу для сталого розвитку підприємства, посилює його аналітичний потенціал і підвищує рівень довіри серед зацікавлених сторін.

Мета – об'єднати концепти облікової і корпоративної етики для визначення їхньої ролі у формуванні інформаційного ресурсу бізнесу, який є системоутворювальним для ухвалення рішень.

Результати. Виявлено, що основні викривлення облікової інформації мають не лише технічну, а й етичну природу, що часто пов'язано з корпоративним тиском

або недостатністю внутрішньої етичної культури. Узагальнено три рівні етичних викривлень: обліковий, корпоративний та інформаційний; систематизовано їхні причини та наслідки у вигляді аналітичної таблиці. Запропоновано концепцію “етично орієнтованої облікової екосистеми”, яка формує багаторівневу взаємодію між політикою прозорості, культурою відповідальності та системами управління даними. Побудовано логічну модель, яка демонструє, як корпоративна етика перетворюється на довіру до інформації через облікові фільтри й механізми прозорості. Обґрунтовано, що етика може виступати як нефінансовий актив, що підвищує цінність інформаційних ресурсів для стратегічного управління.

Висновки. Проведене дослідження підтвердило, що етичний вимір обліку визначає рівень достовірності та довіри до інформаційних ресурсів підприємства. Викривлення даних мають не лише технічну, а й поведінково-етичну природу, що зумовлює потребу у формуванні внутрішньої культури відповідальності та прозорості. Запропонована концепція етично орієнтованої облікової екосистеми демонструє, як корпоративна етика трансформується у довіру до інформації через систему облікових і контрольних механізмів, а етичні принципи набувають ролі нематеріального активу, що підвищує стратегічну цінність облікових даних і конкурентоспроможність бізнесу.

Ключові слова: облікова етика, корпоративна етика, інформаційні ресурси, облік, прозорість, етичні викривлення, управлінський контроль, достовірність даних, цифрова трансформація, нефінансові ризики.

Табл.: 2, бібл.: 15.

Nazar MARCHYSHYN

Ph. D. (Economics), West Ukrainian National University, Ternopil, Ukraine,
nazarmarchyshyn84@gmail.com
ORCID ID: 0000-0003-1680-6300

ACCOUNTING AND CORPORATE ETHICS IN THE CONTEXT OF BUSINESS INFORMATION RESOURCES FORMATION

Introduction. The article explores the role of accounting and corporate ethics in shaping reliable business information. It proposes an author's model of an ethically-oriented accounting ecosystem and a classification of ethical distortions at accounting, corporate and informational levels. The paper proves that ethics is a core factor of trust and data integrity in the age of digital transformation.

The purpose of the article is to combine the concepts of accounting and corporate ethics to determine their role in the formation of a business information resource, which is systemically important for decision-making.

Results. The study has achieved the following scientific and practical results: it has been found that the main distortions of accounting information are not only technical but also ethical in nature, which is often associated with corporate pressure or lack of internal ethical culture. The author summarizes three levels of ethical distortions - accounting, corporate and informational - and systematizes their causes and consequences in the form of an analytical table. The concept of an “ethically oriented accounting ecosystem” is proposed, which forms a multilevel interaction between transparency policy, culture of responsibility and data management sys-

tems. A logical model is built that demonstrates how corporate ethics is transformed into trust in information through accounting filters and transparency mechanisms. It is substantiated that ethics can act as a non-financial asset that increases the value of information resources for strategic management.

Conclusions. The study confirmed that the ethical dimension of accounting determines the level of reliability and trust in the information resources of an enterprise. Data distortion is not only technical in nature, but also behavioural and ethical, which necessitates the formation of an internal culture of responsibility and transparency. The proposed concept of an ethically oriented accounting ecosystem demonstrates how corporate ethics is transformed into trust in information through a system of accounting and control mechanisms, and ethical principles acquire the role of an intangible asset that increases the strategic value of accounting data and the competitiveness of the business.

Keywords: accounting ethics, corporate ethics, information resources, accounting, transparency, ethical distortions, management control, data reliability, digital transformation, non-financial risks.

JEL Classification: M40, M14, D83.

Постановка проблеми. У сучасному бізнес-середовищі, що трансформується під впливом цифровізації, актуалізується проблема не лише об'єктивного обліку, а й етичного ставлення до формування інформації. Традиційні механізми бухгалтерського контролю часто не охоплюють глибинних причин викривлення даних, що криються в корпоративному тиску, конфліктах інтересів та слабких етичних стандартах. Водночас в умовах високої залежності бізнесу від інформаційних систем достовірність, прозорість і етичність даних стають ключовими детермінантами довіри інвесторів, партнерів і внутрішніх користувачів. Постає необхідність у розробленні цілісної концепції, яка поєднує облікову методологію з етичними принципами, для запобігання інформаційним викривленням і формування довгострокової інформаційної цінності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика етики в бухгалтерському обліку та корпоративному управлінні знаходить широке висвітлення

у сучасній науковій літературі. Українські науковці С. Скрипник [1], В. Семанюк [2; 8], О. Юрченко [3], Л. Ліпич [4], М. Василюк [5], В. Муравський [6], Н. Марчишин [7] акцентують увагу на взаємозв'язку між рівнем прозорості звітності, корпоративною відповідальністю та якістю управлінських рішень. Значна частина досліджень присвячена питанням запобігання маніпуляціям у фінансовій звітності, впровадженню етичних кодексів і розвитку внутрішньої культури компаній.

Водночас у зарубіжній літературі, зокрема в працях Р. Траппа [9], С. Бауд [10], В. Кусуми [11] та О. Легнер [12] етичну складову розглядають як ключовий фактор формування довіри до облікової інформації та запобігання інформаційній асиметрії між учасниками корпоративних відносин. Автори наголошують, що етична поведінка управлінців і бухгалтерів є невід'ємною умовою ефективного функціонування систем управлінського контролю, корпоративної звітності та цифрової аналітики. Попри це, більшість

наукових підходів усе ще трактують етику як зовнішній або нормативний інструмент, відокремлений від інформаційної функції обліку. Недостатньо розробленими залишаються моделі, що інтегрують етичні принципи безпосередньо у структуру формування звітності й управління даними. Тому актуальним є формування синтетичного підходу, який поєднує облікову та корпоративну етику в єдину інформаційну екосистему, орієнтовану на прозорість, довіру та стійкість бізнесу.

Мета статті полягає в об'єднанні концептів облікової і корпоративної етики для визначення їхньої ролі у формуванні інформаційного ресурсу бізнесу, який є системоутворювальним для вироблення рішень.

Виклад основного матеріалу дослідження. Етичні рішення бухгалтера у ситуаціях системних двозначностей, таких як визнання резервів, оцінювання активів або обґрунтування фінансових припущень, мають вирішальний вплив на достовірність звітної інформації. В умовах відсутності чітких етичних стандартів бухгалтер може стати заручником управлінського тиску, що призводить до спотворення реального стану справ у звітності. Отже, етика постає не лише як моральна категорія, а як практичний засіб захисту якості інформації в обліковій системі [13].

Корпоративна культура, своєю чергою, є визначальним середовищем для формування етичної поведінки персоналу. Якщо в компанії домінує орієнтація на короткостроковий результат за відсутності належного контролю за дотриманням цінностей, навіть найефективніші методики обліку не здатні забезпечити достовірність відображення економічних процесів. Навпаки, коли керівництво підтримує політику прозорості, підзвітності та відкритості, облікова система поступово трансформується із механізму

формального контролю у інструмент стратегічної довіри [14]. Саме культура відповідальності створює передумови для реалізації етичних стандартів у щоденній діяльності працівників, що впливає на якість управлінських, аналітичних і звітних процесів.

Корпоративна культура визначає, наскільки звітність виконує функцію відповідальності комунікації, а не лише виступає формалізованим підсумковим документом облікової діяльності (табл. 1).

З огляду на зростаючі виклики, пов'язані з інформаційною асиметрією, зовнішнім тиском на бухгалтерські системи та ризиками етичних компромісів у корпоративному середовищі, постає необхідність формування цілісної облікової екосистеми, заснованої на етичних засадах [15]. Така система має не лише відповідати нормативним вимогам, а й забезпечувати прозорість, достовірність і довіру до облікової інформації з боку усіх зацікавлених сторін. У цьому контексті пропонуємо авторську схему етично орієнтованої облікової екосистеми, що передбачає взаємодію п'яти ключових блоків (табл. 2).

Запропонована схема дає змогу узгодити етичні, інформаційні та контрольні складові в єдину систему, що підсилює достовірність облікових даних і довіру до корпоративної звітності. Вона слугує методичною основою для розроблення внутрішніх політик, систем комплаєнсу та програм етичного аудиту. У практичному вимірі така екосистема сприяє зменшенню ризиків викривлення інформації, підвищує якість управлінських рішень і формує культуру доброчесності в компанії.

На нашу думку, подальші дослідження в галузі етичної складової бухгалтерського обліку відкривають значний потенціал для підвищення прозорості, відповідальності та надійності облікових процесів у сучасних

Таблиця 1

Етичні викривлення у формуванні інформації*

Рівень	Приклад етичного викривлення	Секвенція наслідків
Обліковий	Агресивне резервування, відтермінування витрат	Маніпуляція прибутком, викривлення фінансових результатів
Корпоративний	Тиск на бухгалтера для "оптимізації" показників	Етичний ризик, зниження довіри до управлінських рішень
Інформаційний	Подання даних без контексту або з вибірковими акцентами	Створення ілюзії зростання, інформаційна асиметрія
Комунікаційний	Використання звітності як засобу самореклами замість інформування	Втрата об'єктивності, репутаційні ризики
Стратегічний	Ігнорування нефінансових показників (ESG, CSR)	Зниження довгострокової цінності бізнесу
Поведінковий	Ігнорування етичних норм через когнітивні упередження	Викривлене сприйняття ризику, помилкові управлінські рішення
Регуляторний (інституційний)	Формальне дотримання стандартів без реального контролю	Деградація системи довіри, криза інституційної легітимності

* Складено автором.

Таблиця 2

Авторська схема етично орієнтованої облікової екосистеми*

Компонент	Сутність	Очікуваний результат
Етичні коди та стандарти	Визначають моральні межі, принципи доброчесності та поведінкові орієнтири у сфері обліку.	Єдність етичних норм і професійної практики; запобігання конфлікту інтересів.
Захист від тиску на облік	Містить механізми внутрішнього контролю, незалежності бухгалтера, захисту від адміністративного чи політичного впливу.	Зменшення ризику викривлення звітності; підвищення стійкості системи.
Трасабельність змін	Забезпечує контроль за кожним коригуванням даних, збереження історії правок, аудит цифрових слідів.	Прозорість фінансових рішень.
Культура відкритості	Стимулює довіру, внутрішню комунікацію та обмін інформацією без страху покарання.	Формування клімату етичної відповідальності та підзвітності.
Етичний контроль і зворотний зв'язок	Передбачає періодичну оцінку дотримання етичних принципів, навчання персоналу та розгляд етичних інцидентів.	Безперервне удосконалення облікової культури; зниження кількості етичних порушень.

* Складено автором.

організаціях. З урахуванням зростаючих вимог до дотримання етичних стандартів у бізнес-середовищі – особливо в умовах цифрової трансформації – актуальним постає розроблення практичних інструментів, інтеграція етичних параметрів в інформаційні системи та створення методик оцінювання етичної стабільності підприємств. Такий підхід сприятиме

формуванню більш стійких і довірчих бізнес-моделей, зокрема:

1. Розроблення практичних кейсів для впровадження етичних фільтрів в облікову політику. Йдеться про створення детальних сценаріїв і прикладів реального застосування етичних норм у процесах обліку, що допоможе фахівцям уникати маніпуляцій із даними, тиску на бухгалтерію чи ухвалення неправомірних рішень.

Впровадження таких кейсів дасть змогу сформувати стандартизовані підходи, адаптовані до різних галузей і масштабів бізнесу.

1. Інтеграція етичних параметрів у CRM-, ERP- та бухгалтерські ІТ-системи. Передбачає впровадження спеціалізованих модулів для моніторингу та контролю етичних норм у цифрових інформаційних середовищах підприємства. Алгоритми таких систем зможуть виявляти потенційні етичні порушення, забезпечувати прозорість змін та підтримувати дотримання корпоративних стандартів у реальному часі.

3 Створення методики оцінювання рівня етичної стабільності підприємства. Пропонується розробити комплексну систему індикаторів і критеріїв, яка дасть змогу об'єктивно визначати ступінь дотримання етичних принципів у фінансовій звітності та обліковій політиці. Такий інструмент стане ефективним засобом виявлення ризиків і запобігання етичним порушенням.

В умовах сучасних глобальних викликів (цифрової революції, воєн, кліматичних змін та етичних криз) бухгалтерський облік набуває нової ролі. Він більше не обмежується функцією фіксації й передачі даних, а виступає інструментом соціального регулювання, моральної відповідальності та стратегічного управління. Це зумовлює необхідність переходу до міждисциплінарних підходів, де ключову роль відіграють поведінкова економіка, когнітивна психологія, етичне моделювання та інституційна довіра. Їхня інтеграція у практику формування облікової інформації забезпечує створення більш адаптивної, етично вмотивованої та стійкої облікової системи, здатної відповідати не лише технічним, а й гуманітарним викликам нашого часу.

Висновки. У результаті дослідження було досягнуто таких науково-практичних результатів:

1. Виявлено, що основні викривлення облікової інформації мають не лише технічну, а й етичну природу, що часто пов'язано з корпоративним тиском або недостатністю внутрішньої етичної культури.

2. Узагальнено рівні етичних викривлень і систематизовано їхні причини та наслідки в аналітичній таблиці.

3. Запропоновано концепцію “етично орієнтованої облікової екосистеми”, яка формує багаторівневу взаємодію між політикою прозорості, культурою відповідальності та системами управління даними.

4. Запропоновано схему етично орієнтованої облікової екосистеми, яка демонструє, як корпоративна етика перетворюється на довіру до інформації через облікові фільтри й механізми прозорості.

5. Обґрунтовано, що етика може виступати як нефінансовий актив, що підвищує цінність інформаційних ресурсів для стратегічного управління.

Список використаних джерел

1. Скрипник С., Сливка Я., Музиченко Т. *Блокчейн-технології в бухгалтерії: нові підходи до забезпечення прозорості та надійності фінансової звітності. Економіка та суспільство*. 2024. Вип. 66. URL : <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/4556/4499>.
2. Semaniuk V., Shpak V., Papinko A. *Estimation of the information efficiency of the accounting system 2021 11th International Conference on Advanced Computer Information Technologies (ACIT)*. 2021. P. 437–440. <https://doi.org/10.1109/ACIT52158.2021.95>.

3. Юрченко О. А., Савченко Р. В. Роль і місце блокчейн-технологій для ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності. *Економічний простір*. 2025. № 198. С. 269–274. <https://doi.org/10.30838/EP.198.269-274>.
4. Ліпич Л. Г., Мельник К. П., Бортнік С. М. Аудиторська політика суб'єктів аудиторської діяльності в умовах сталого розвитку. *Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice*. 2022. № 2. С. 39–45.
5. Василюк М. М., Баланюк І. Ф., Сас Л. С. Проблеми формування механізму реалізації норм професійної етики у практиці вітчизняного обліку і аудиту. *Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі. Економічні науки*. 2025. Вип. 2. С. 112–117.
6. Задорожний З.-М. В., Муравський В. В., Семанюк В. З., Омеціньська І. Я. *Управлінський облік : навч. посіб. Тернопіль : ВПЦ "Університетська думка", 2023. 293 с*
7. Марчишин Н. Я. Соціальні аспекти в економічній поведінці користувачів інформації. *Економіка, управління та адміністрування*. 2024. № 3 (109). С. 3–8. [https://doi.org/10.26642/jen-2024-3\(109\)-3-8](https://doi.org/10.26642/jen-2024-3(109)-3-8).
8. Семанюк В., Марчишин Н. Вплив наукових концепцій поведінкової економіки на облікову науку. *Облік і фінанси*. 2025. № 1. С. 5–14. [https://doi.org/10.33146/2307-9878-2025-1\(107\)-5-14](https://doi.org/10.33146/2307-9878-2025-1(107)-5-14).
9. Enderich C., Trapp R. Ethical implications of management accounting and control: A systematic review of the contributions. *Journal of Business Ethics*. 2020. № 163. P. 309–328. <https://doi.org/10.1007/s10551-018-4034-8>.
10. Baud Céline et al. Accounting ethics and the fragmentation of value. *Journal of Business Ethics*. 2021. Vol. 168, № 2. P. 373–87. URL : <http://www.jstor.org/stable/45386715>.
11. Kusuma W. Ethics in accounting. 2023, July 22. <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.4517948>.
12. Lehner O., Ittonen K., Silvola H., Ström E., Wührleitner A. Artificial intelligence based decision-making in accounting and auditing: ethical challenges and normative thinking. *Accounting, Auditing & Accountability Journal*. 2022. Vol. 35, № 9. P. 109–135. <https://doi.org/10.1108/AAAJ-09-2020-4934>.
13. Manfred L. O., Ittonen K., Silvola H., Strom E. Artificial intelligence based decision-making in accounting and auditing: ethical challenges and normative thinking. *Accounting, Auditing & Accountability Journal*. 2022. Vol. 35.9. P. 109–135.
14. Cottell P. G. Cooperative learning in accounting. *Cooperative Learning in Higher Education*. 2023. P. 11–34.
15. Kraus N., Kraus K., Manzhuira O. Digitalization of business processes of enterprises of the ecosystem of Industry 4.0: virtual-real aspect of economic growth reserves. *WSEAS Transactions on Business and Economics*. 2021. Vol. 18. P. 569–580.

References

1. Skypnyk, S., Slyvka, Y., Muzychenko, T. (2024). *Blokchein-tekhnologii v bukhhalterii: novi pidkhody do zabezpechennia prozorosti ta nadiinosti finansovoi zvitnosti* [Blockchain technologies in accounting: new approaches to ensuring transparency and reliability of financial reporting]. *Ekonomika ta suspilstvo – Economy and Society*, 66. Available at: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/4556/4499>.
2. Semaniuk, V., Shpak, V., Papinko, A. (2021). Estimation of the information efficiency of the accounting system 2021 11th International Conference on Advanced Computer Information Technologies (ACIT). 437–440. <https://doi.org/10.1109/ACIT52158.2021.95>.
3. Yurchenko, O. A., Savchenko, R. V (2025). *Rol i mistse blokchein-tekhnologii dlia vedennia bukhhalterskoho obliku ta skladannia finansovoi zvitnosti* [The role and place of blockchain technologies for accounting and financial reporting]. *Ekonomichnyi prostir – Economic Space*, 198, 269–274. <https://doi.org/10.30838/EP.198.269-274>.
4. Lypych, L. H., Melnyk, K. P., Bortnik, S. M. (2022). *Audytorska polityka subiektiv audytorskoi diialnosti v umovakh staloho rozvytku* [Audit policy of audit entities in the context of sustainable

development]. *Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice*, 2, 39–45 [in Ukrainian].

5. Vasilyuk, M. M., Balanyuk, I. F., Sas, L. S. (2025). *Problemy formuvannia mekhanizmu realizatsii norm profesiinoi etyky u praktytsi vitchyznianoho obliku i audytu* [Problems of forming a mechanism for implementing professional ethics standards in the practice of domestic accounting and auditing]. *Naukovyi visnyk Poltavskoho universytetu ekonomiky i torhivli. Ekonomichni nauky – Scientific Bulletin of the Poltava University of Economics and Trade. Economic Sciences*, 2, 112–117 [in Ukrainian].

6. Zadorozhnyi, Z.-M. V., Muravskiy, V. V., Semaniuk, V. Z., Ometsinska, I. Ya. (2023). *Upravlinskyi oblik* [Management accounting]. Ternopil: VPTs "Universytetska dumka" [in Ukrainian].

7. Marchyshyn, N. Ya. (2024). *Sotsialni aspekty v ekonomichnii povedintsi korystuvachiv informatsii* [Social aspects in the economic behavior of information users]. *Ekonomika, upravlinnia ta administruvannia – Economics, Management and Administration*, 3, 3–8. [https://doi.org/10.26642/jen-2024-3\(109\)-3-8](https://doi.org/10.26642/jen-2024-3(109)-3-8).

8. Semanyuk, V., Mapchyshyn, N. (2025). *Vplyv naukovykh kontseptsii povedinkovoi ekonomiky na oblikovu nauku* [The influence of scientific concepts of behavioral economics on accounting science]. *Oblik i finansy – Accounting and Finance*, 1, 5–14. [https://doi.org/10.33146/2307-9878-2025-1\(107\)-5-14](https://doi.org/10.33146/2307-9878-2025-1(107)-5-14).

9. Eendenich, C., Trapp, R. (2020). *Ethical implications of management accounting and control: A systematic review of the contributions*. *Journal of Business Ethics*, 163, 309–328. <https://doi.org/10.1007/s10551-018-4034-8>.

10. Baud, Céline et al. (2021). *Accounting ethics and the fragmentation of value*. *Journal of Business Ethics*, 168 (2), 373–387. <http://www.jstor.org/stable/45386715>.

11. Kusuma, W. (2023). *Ethics in accounting*. <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.4517948>.

12. Lehner, O., Ittonen, K., Silvola, H., Ström, E., Wührleithner, A. (2022). *Artificial intelligence based decision-making in accounting and auditing: ethical challenges and normative thinking*. *Accounting, Auditing & Accountability Journal*, 35 (9), 109–135. <https://doi.org/10.1108/AAAJ-09-2020-4934>

13. Manfred, L., Ittonen, K., Silvola, H., Strom, E. (2022). *Artificial intelligence based decision-making in accounting and auditing: ethical challenges and normative thinking*. *Accounting, Auditing & Accountability Journal*, 35.9, 109–135.

14. Cottell, P. G. (2023). *Cooperative learning in accounting*. *Cooperative Learning in Higher Education*, 11–34.

15. Kraus, N., Kraus, K., Manzhura, O. (2021). *Digitalization of business processes of enterprises of the ecosystem of Industry 4.0: virtual-real aspect of economic growth reserves*, *WSEAS Transactions on Business and Economics*, 18, 569–580.